

FIRST LANGUAGE TURKISH 0513/01

Paper 1 Insert

METİNLER KİTAPÇIĞI

2025 ve sonrası sınav biçimine uygun deneme

INFORMATION

- This insert contains the reading texts.
- You may annotate this insert, but write all answers in the question paper.

AÇIKLAMA

- Bu kitapçıkta sınavda kullanılacak Metin A, Metin B ve Metin C yer almaktadır.
- Bu kitapçık üzerinde işaretleme yapabilirsiniz; bütün cevaplarınızı soru kitapçığına yazınız.

Metin A

Gece Treni

O akşam kasabanın dışındaki eski bahçeye her zamankinden daha geç vardık. Uzakta, uçurumun kenarına kurulmuş restoranın aydınlık terası bir tiyatro sahnesi gibi görünüyordu. Müzik, sıcak havanın içinde ağır ağır yayılıyor; bahçenin karanlığına karışıkça sanki kaynağını unutuyordu. Kardeşim doğruca kalabalığın arasına girdi. Lika ile ben, taş yolun sonundaki küçük seyir yerine yürüdük. Aşağıda, görünmeyen vadinin içinde bir tren ilerliyordu. Önce metalik bir gürültü duyuldu, sonra uğultu sarsılarak azaldı ve sanki toprağın altına gömüldü. Tren kaybolunca kurbağaların tekdüze sesi yeniden duyuldu. Bir an, dünyada bizden başka kimse kalmamış gibi geldi.

Lika korkuluklara yaslandı. Yüzünü seçemiyordum ama sustuğu zamanların anlamını artık biliyordum: Bana söylemek istediği bir şey vardı ve onu söylemeden önce benim kendiliğimden anlamamı bekliyordu. Bu beklenti, nedense açık bir sorudan daha ağır gelirdi. Konuşmak için birkaç kez ağzımı açtım, sonra vazgeçtim. O sırada restorandan yükselen bir kahkaha, sessizliği bıçak gibi kesti. Lika başını o yöne çevirdi.

"Dönelim," dedi. "Burada kalırsak bizi ararlar."

Terasa çıktığımızda ışık gözlerimizi aldı. Kardeşim çoktan Vagin ve Leontiç'le aynı masaya oturmuş, elindeki kadehle bize işaret ediyordu. Bir sandalye çekildi, sonra bir başkası; garson buz getirdi; birisi şarkının sözlerini yanlış söylemeye başladı. Herkes konuşuyordu, kimse kimseyi tam olarak dinlemiyordu. Lika önce gülümsedi, sonra giderek sessizleşti. Önündeki kadehe dokunmadı. Ben ise masadaki hikâyelere, ertesi gün yapılacak gezi planına, kimin hangi kasabadan ne zaman döneceğine gereğinden fazla ilgi gösterdim. Bir süre sonra onun yanımda olduğunu unutmadım elbette; daha kötüsü, orada olduğunu bilip yine de ona dönmedim.

Gece yarısına doğru kalktık. Bahçeler, geç kalmış ayın ışığında uyuyor gibiydi. Yol boyunca kardeşim yüksek sesle konuşuyor, taşlara takılıyor, sonra kendi hâline gülüyordu. Eve vardığımızda avlu boştu. Ay, galerinin koyu camlarında parlıyor; akasyanın dalları beyaz duvara ince, hareketli gölgeler düşürüyordu. Odaya girince dışarıdaki gürültü bir anda kapının gerisinde kaldı. Masanın üstündeki mum küçücük bir alevle yanıyor, açık pencereden serinlik geliyordu. Her şey sakinleşmişti, fakat Lika sakin değildi.

Yatağın kenarına oturdu, saçlarını örmeye başladı. Bir süre muma baktı.

"Benim ne kadar değiştiğimi söylüyorsun," dedi. "Sen de değiştin. Yalnızca bunu daha az fark ediyorsun."

Şaka yaparak karşılık vermek istedim. Sesimdeki hafifliği daha sözler ağzımdan çıkmadan duydum ve bundan utandım. "Ne değişmiş?"

"Ben, senin için hava gibi olmaktan korkuyorum," dedi. "Onsuz yaşayamazsın ama varlığını da fark etmezsin."

Bu cümle beni susturdu. Çünkü onu reddetmek kolaydı, fakat doğru olmadığını kanıtlayacak hiçbir şey bulamıyordum. Son haftalarda sürekli bir yerlere gitmekten söz ediyordum. Başka şehirler, başka yollar, henüz tanımadığım insanlar... Georgi Aleksandroviç'in önerdiği gezgin istatistikçilik işi bile bana, tozlu yolları ve sıkıcı evraklarıyla birlikte, garip bir özgürlük vaat ediyordu.

"Bu, seni sevmediğim anlamına gelmez," dedim sonunda.

"Biliyorum," dedi Lika. "Belki de mesele tam olarak bu."

Sonra bana baktı. Gözlerinde öfke değil, daha yorucu bir şey vardı: anlamaya çalışmak. Benden bir suç itirafı istemiyordu; kendisinin benim hayatımdaki yerini bilmek istiyordu.

"Peki seni çeken ne?" diye sordu.

Cevabım hazırmış gibi güldüm.

"Mutlu oluşum. Ve hiçbir şeyin bana yetmemesi."

Söylediğim anda bu sözün ne kadar parlak ve ne kadar boş olduğunu hissettim. Lika gülmedi. Ellerimi tuttu.

"İnsan mutluyorsa neden sürekli başka bir yere gitmek ister?"

O gece cevap veremedim.

Sabah erkenden uyandığımda oda soluk bir ışıkla doluydu. Lika uyuyordu. Dün geceki konuşmanın ağırlığı, uykunun ardından kaybolmamıştı; tersine, daha belirgin hâle gelmişti. Sessizce giyindim ve dışarı çıktım. Bahçede çiy vardı. Restoranın terası uzaktan bomboş görünüyordu; birkaç saat önceki kalabalıktan geriye devrilmiş bir sandalye ve masaların üzerinde unutulmuş beyaz örtüler kalmıştı. Gece her şeyi olduğundan daha önemli, sabah ise daha çıplak gösteriyordu.

Metin A (devamı)

İstasyona doğru yürüdüm. Yol kenarında süt taşıyan bir köylü arabası geçti. Fırından yeni ekmek kokusu geliyor, kasaba yavaş yavaş uyanıyordu. İstasyona vardığımda gişenin önünde üç kişi bekliyordu. Duvara asılmış tarifeye uzun süre baktım. İsimlerini bile bilmediğim küçük duraklar, bana birer vaat gibi göründü. Bir bilet almak için yeterli param vardı.

50 Herhangi bir yere gidebilirdim; öğleden önce geri dönmem de mümkündü. Bu düşüncenin kendisi, yolculuğun kendisinden daha çekiciydi.

İstasyonun arkasındaki küçük kahvede oturdum. Masaların çoğu boştu. Yaşlı bir adam gazeteyi iki eliyle açmış, aynı satırı uzun süre okuyormuş gibi duruyordu. Garson, bana ne istediğimi sorunca düşünmeden çay söyledim. Beklerken rayların ötesine baktım. Güneş yükseldikçe geceye ait bütün büyü çözülmüyordu; otlar sıradan, traversler paslı, istasyon binasının boyası döküktü. Buna rağmen içimdeki gitme isteği kaybolmuyordu. Tam tersine, gündüz ışığında daha inatçı görünüyordu.

60 Bir tren kısa süreliğine istasyonda durdu. Pencereleden uykulu yüzler göründü. Genç bir kadın, kucağındaki çocuğu pencereye kaldırdı; çocuk dışarıdaki hiçbir şeye uzun süre bakmadan yeniden annesine döndü. O küçücük hareket nedense beni rahatsız etti. Bir yere ait olmak, çevresindeki her şeyi reddetmek değil; bazen dönebileceğin bir yüzün bulunması demektir. Lika'nın gece söyledikleri aklıma geldi. Onu "hava" gibi görmekten korktuğunu söylemişti. Belki de ben, özgürlüğü yalnızca uzaklıkla ölçtüğüm için yakınımdeki şeylerin değerini küçültüyordum.

Tam gişeye yaklaşmıştım ki gece vadide duyduğumuz trenin uğultusunu hatırladım. Karanlığın içinde ilerleyen o ses bana özgürlük gibi gelmişti. Şimdi ise aynı sesin başka bir anlamı vardı: Bir tren yalnızca bir yere götürmez, bir yerden de uzaklaştırırdı.

65 Cebimdeki parayı çıkarmadan istasyondan ayrıldım.

Eve dönerken kendimi karar vermiş biri gibi hissetmiyordum. Ne kalmayı seçmiştim ne gitmekten vazgeçmiştim. Sadece ilk kez, hareket etme isteğimin her zaman cesaret anlamına gelmediğini düşündüm. Bazen insan bir yere ulaşmak için değil, bulunduğu yerde kendisine sorulan soruya cevap vermemek için de yola çıkabilirdi.

70 Avluya girdiğimde Lika pencerenin önündeydi. Beni görünce elini kaldırdı. Ben de el salladım. Aramızda hâlâ çözülmemiş bir şey vardı; fakat o sabah, ilk defa, onun çözülmesini aceleyle başka bir yolculuğa ertelemek istemedim.

Metin B

Zorbalığın Sessiz Ortağı Kim?

Bir öğrenci sınıfta konuşurken birkaç kişi onun telaffuzunu taklit ediyor. İlk gün herkes gülüyor; ikinci gün aynı şaka yeniden yapılıyor; bir süre sonra öğrenci parmak kaldırmaktan vazgeçiyor. Ortada yumruk yok, kırılmış bir eşya yok. Yine de görünmeyen bir zarar büyüyor: Öğrenci, hata yapmanın öğrenmenin doğal bir parçası olduğunu değil, utanması gereken bir durum olduğunu düşünmeye başlıyor. Akran zorbalığının en tehlikeli yönlerinden biri tam da budur; bazen gürültüyle değil, kahkahaların arasına saklanarak ilerler.

Peki her tartışma ya da kırıncı söz zorbalık mıdır? Hayır. Uzmanların tanımında üç ölçüt öne çıkar: davranışın kasıtlı olması, tekrarlanması ya da tekrarlanma ihtimali taşıması ve taraflar arasında gerçek veya algılanan bir güç dengesizliği bulunması. Bu güç yalnızca fiziksel kuvvet değildir. Popülerlik, kalabalık bir arkadaş grubu, özel bir bilgiye sahip olmak veya dijital ortamda geniş bir kitleye ulaşabilmek de birini üstün konuma getirebilir. Bu nedenle bir defalık anlaşmazlıkla sistemli biçimde hedef göstermeyi birbirinden ayırmak gerekir; ancak tek seferlik zarar verici davranışlar da görmezden gelinmemelidir.

Zorbalık denince akla çoğunlukla itme, vurma veya eşyaya zarar verme gelir. Oysa sözel ve sosyal zorbalık daha kolay gizlenebilir: küçültücü lakaplar takmak, sürekli alay etmek, dedikodu yaymak, birini bilerek oyuna almamak ya da arkadaşlarını onunla konuşmamaya yönlendirmek. Dijital ortam ise bu davranışlara yeni bir sahne açar. Küçük düşürücü bir görüntü, okul kapandıktan sonra da dolaşmaya devam edebilir; üstelik aynı içerik defalarca paylaşıldığı için mağdur olayın nerede biteceğini kestiremeyebilir.

Asıl dikkat edilmesi gereken nokta, zorbalığın iki kişilik bir oyun olmamasıdır. Araştırmalar bu süreçte zorbanın yanında asistanların ve destekçilerin; karşısında mağdurun ve onu savunanların; çevrede ise sessiz kalanların bulunduğunu gösterir. Gülmek, görüntüyü paylaşmak veya "Beni ilgilendirmez" diyerek uzaklaşmak, zorbanın aradığı seyirciyi sağlayabilir. Sessizlik her zaman onay anlamına gelmesede zorba tarafından öyle okunabilir. Öte yandan tek bir öğrencinin "Bu komik değil" demesi, mağdurun yanında durması ya da olayı güvenilir bir yetiştikine bildirmesi grubun yönünü değiştirebilir.

Kalıcı çözüm, yalnızca olay çıktıktan sonra ceza vermekle kurulamaz. Okulların açık kurallara, güvenilir bildirim yollarına ve düzenli takibe ihtiyacı vardır. Öğretmenler, yöneticiler, rehberlik uzmanları, öğrenciler ve veliler aynı dili konuşmadığında sorun bir odadan diğerine taşınır. Kurallar tutarlı olmalı; müdahale mağduru korurken zorbalık yapan öğrencinin davranışını değiştirmeyi de hedeflemelidir. Empati, dijital yurttaşlık ve çatışma çözme becerileri yalnızca afişlerde kalmamalı, günlük okul hayatında uygulanmalıdır.

Metin C

Her Çatışma Zorbalık mıdır?

Okullarda zorbalıkla mücadele edilirken dikkat edilmesi gereken başka bir risk daha vardır: Her anlaşmazlığı “zorbalık” olarak adlandırmak. İki öğrencinin eşit koşullarda tartışması, birbirine kızması veya bir arkadaş grubunda geçici bir gerilim yaşaması elbette ciddiye alınmalıdır; fakat bunların hepsini sistemli zorbalıkla aynı kategoriye koymak, öğrencilerin sıradan çatışmaları çözme becerisini zayıflatabilir. Çocuklar ve gençler, her rahatsızlıkta bir yetişkinin hemen hüküm vermesini beklemek yerine konuşmayı, sınır koymayı, özür dilemeyi ve gerektiğinde uzlaşmayı da öğrenmelidir.

Bu görüş, yetişkinlerin geri çekilmesi gerektiği anlamına gelmez. Tam tersine, yetişkinin görevi olayın niteliğini doğru ayırt etmektir. Tekrarlanan aşağılamalar, sosyal dışlama, dijital ortamda hedef gösterme veya belirgin bir güç eşitsizliği varsa “Kendi aranızda çözün” demek sorunu büyütebilir. Özellikle mağdurun yalnızlaştığı durumlarda, yardım istemesini “şikâyetçilik” gibi göstermek ikinci bir baskı yaratır.

- 10 Ancak etkili müdahale yalnızca ceza vermekten de ibaret değildir. Sert yaptırımlar bazen kısa vadede davranışı durdurabilir; fakat öğrencinin neden böyle davrandığını, grubun bu davranışı nasıl beslediğini ve olayın tekrarını neyin önleyeceğini açıklamayabilir. Bu yüzden okulun hem sınırları netleştiren hem de ilişkiyi onarmaya çalışan bir yaklaşımı olmalıdır. Mağdurun güvenliği önceliklidir; bunun yanında zorbalık yapan öğrencinin sorumluluk alması, davranışının etkisini anlaması ve farklı davranış yolları geliştirmesi gerekir.
- 15 En zor görev ise seyircilere düşebilir. Bir öğrenci doğrudan hedef olmadığı için kendisini olayın dışında görebilir. Oysa sınıfın tepkisi, hangi davranışların “normal” sayılacağını belirler. Yine de öğrencilerden her durumda kahramanca karşı koymaları beklenmemelidir. Fiziksel ya da dijital risk varsa güvenilir bir yetişkine haber vermek, doğrudan müdahaleden daha doğru olabilir.

- 20 Bu nedenle güvenli okul kültürü, iki uçtan da kaçınmalıdır: ne her çatışmayı zorbalık ilan etmek ne de “çocuklar arasında olur” diyerek tekrarlanan zararı küçümsemek. Asıl amaç, öğrencilerin hem kendi sorunlarını çözebilecek beceriler geliştirdiği hem de güç dengesinin bozulduğu durumlarda destek isteyebildiği bir ortam kurmaktır.

Metin C (devamı)

DO NOT WRITE IN THIS MARGIN

Bu deneme için Sedat Yılmaz Eğitim İçerikleri tarafından hazırlanmış özgün görüş metnidir.

Metin B + Metin C toplamı: 640 sözcük.